

26.3.2019

לקהל לקוחותינו שלום רב,

הנדון: חוזר לקוחות – בחירות כלליות לכנסת ה-21

בהתקרב יום הבחירות לכנסת ה-21, אשר מועדו נקבע ליום שלישי, ה-9 באפריל, 2019 (להלן: **יום הבחירות**) נבקש להביא לידיעתכם את הוראות הדין הרלוונטיות ביחס ליום זה, וזאת על מנת שתוכלו להיערך בהתאם. למען הנוחות, החוזר בנוי כקובץ שאלות ותשובות בחלוקה לפרקים כדלקמן:

פרק א' – הגדרת יום הבחירות כיום שבתון – משמעות ותחולה

פרק ב' – הזכאות לשכר ביום הבחירות

יודגש, כי המידע שיסופק במסגרת חוזר זה מהווה סקירה תמציתית וכללית בלבד ואינו מחליף ייעוץ משפטי קונקרטי עבור סוגיה פרטנית כלשהי.

חלק א' – יום הבחירות כיום שבתון – משמעות ותחולה

[ש]: מהי המשמעות של יום השבתון שניתן לעובדים ביום הבחירות?

החוק קובע כי "יום הבחירות יהיה יום שבתון, אך שירותי התחבורה ושאר שירותים ציבוריים יפעלו כסדרם".¹ עבור מרבית העובדים (למעט החריגים שיפורטו להלן), יום השבתון משמעו מתן הזכות לעובדים לשבות מעבודתם והטלת איסור על מעסיק לחייבם בעבודה ביום זה. במילים אחרות: המעסיק אינו רשאי לחייב עובדים לעבוד ביום זה, אך עובד שמעוניין בכך רשאי לעבוד, ובלבד שהמעסיק הסכים לכך.

[ש]: האם דרוש היתר מיוחד לצורך העסקת עובדים ביום הבחירות?

לא. בשונה מעבודה ביום המנוחה השבועית לדוגמא, אין כל צורך בקבלת היתר להעסקת עובדים ביום השבתון.

¹ חוק יסוד: הכנסת, ס"ח 10.

[ש]: מהם השירותים המחויבים לפעול כסדרם ביום הבחירות?

ועדת הבחירות פרסמה רשימת שירותים ציבוריים אשר עתידים לפעול כסדרם בבחירות הקרובות.² הרשימה כוללת את השירותים הבאים:

- נותני שירות עבור ועדת הבחירות או עבור עובדי המפלגות.
- שירותי תחבורה, חניונים ותחנות דלק.
- בתי אוכל ומסעדות, בתי קפה, קיוסקים, בתי מלון ופנסיונים.
- מפעלי חרושת וחקלאות שתהליכי הייצור בהם מתנהלים ברציפות.
- שירותי התקשורת.
- מפעלי מים וחשמל.
- אספקת דלק והעברתו.
- תיאטראות, בתי קולנוע ובתי שעשועים אחרים.
- עיתונות, רדיו וטלוויזיה.
- הובלת לחם, פירות, ירקות ותוצרת חלב, ביום הבחירות עד השעה 11:00 לפני הצהריים.
- חנויות לממכר מזון בין השעות 06:00 בבוקר עד 12:00 בצהריים (עד 6 שעות).
- אפיית לחם וייצור מוצרי חלב.
- בתי החולים ושירותי בריאות אחרים הפועלים בימי שבת וחג במתכונת מיוחדת, יפעלו באותה מתכונת ביום הבחירות.
- כוחות הביטחון ושירותי ההצלה למיניהם.
- שירותי קבורה.
- שירותים אחרים אשר פועלים בימי שבת וחג במסגרת מתכונת מיוחדת, ימשיכו ויפעלו באותה מתכונת גם ביום הבחירות.

ככל שמקום העבודה נמנה על הרשימה לעיל – יהיה ניתן לחייב את עובדי השירותים האמורים לעבוד ביום זה, ואין המדובר בבחירה של העובד. יודגש, כי על המעסיקים בשירותים הנמנים על הרשימה לעיל חלה חובה לאפשר לעובדים לצאת ממקום העבודה ולהצביע במהלך יום עבודתם.

² מתוך "הודעה בדבר שבתון ביום הבחירות" שפרסמה ועדת הבחירות המרכזית לכנסת (20 בפברואר, 2019).

[ש]: באילו שעות יחול יום השבתון?

החוקים הרלוונטיים ליום הבחירות אינם מכילים הגדרה הנוגעת למשך יום השבתון. ואולם, חוק הבחירות⁴ קובע כי הקלפיות תהיינה פתוחות בין השעה 7:00 בבוקר לשעה 22:00 בלילה. לאור זאת, ובהיעדר הוראה מפורשת אחרת ובהתאם להנחיותיו של הממונה על יחסי עבודה במשרד התמ"ת מיום 31.12.2012,⁵ נהוג ומקובל לראות בשעות אלו כשעות בהן יחול יום השבתון.

[ש]: האם הזכות ליום שבתון חלה גם על עובדים אשר אינם בעלי זכות בחירה, כגון בני נוער ועובדים זרים?

הוראות החוק אינן מבדילות בין עובדים אשר קיימת בידיהם זכות ההצבעה ובין עובדים אשר לא קיימת להם זכות הצבעה, כגון עובדים זרים או בני נוער. עם זאת, איננו פוסלים אפשרות שלפיה הוראות החוק אינן חלות על מי שאינו מחזיק בזכות ההצבעה, וזאת לאור התכלית העומדת בבסיס הגדרת היום כשבתון.

חלק ב' – תגמול עבור יום השבתון

תחילה יצוין, כי בפסיקת בתי הדין האזוריים לעבודה אין אחידות בנושא התגמול עבור יום שבתון, וטרם גובשה הלכה פסוקה ומחייבת מטעם בית הדין הארצי. נוכח זאת יובהר, כי האמור בחלק זה משקף את עמדת משרדנו אשר איננה נקייה מספקות.

[ש]: מה יהיה שכרו של עובד שלא עבד בפועל ביום השבתון, קרי עובד שמימש את זכותו לשבות מעבודה?

חוק הבחירות קובע כך:⁶

"עובד שעבד אצל מעסיק לפחות 14 ימים רצופים סמוך ליום הבחירות, וכן עובד שעבד בעבודות יזומות אצל אחד המוסדות הציבוריים לפחות 14 ימים מתוך החודשיים שלפני יום הבחירות, ישלם לו המעסיק את השכר שהעובד היה משתכר אצלו ביום הבחירות אילולא שבת."

מלשון הסעיף האמור עולה, כי הזכאות לתשלום עבור יום הבחירות מותנית בשני תנאים מצטברים (ללא אבחנה בין עובד שעתי לעובד חודשי):

א. העובד היה אמור לעבוד ביום הבחירות לולא היה נקבע כיום שבתון.

ב. העובד עבד לפחות 14 יום בסמוך לפני יום הבחירות (לטעמנו מדובר בעבודה בפועל ולא בוותק בעבודה).

עובד אשר אינו עומד בשני התנאים המצטברים שפורטו לעיל רשאי אמנם שלא לעבוד ביום הבחירות, אך לא יהיה זכאי לקבל שכר עבודה עבור היעדרותו ביום זה.

³ חוק יסוד: הכנסת (להלן: **חוק הכנסת**) וכן חוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב), תשכ"ט-1969 (להלן: **חוק הבחירות**).

⁴ חוק הבחירות, סעיף 72.

⁵ הנחיות הממונה הראשי על יחסי עבודה במשרד התמ"ת, עו"ד שלמה יצחקי (דצמבר 2012).

⁶ חוק הבחירות, סעיף 136.

[ש]: האם עובד שנמצא בחופשה או במחלה ביום השבתון זכאי לגמול מיוחד בשל יום השבתון?

עובד אשר שוהה בחופשה או מחלה ביום השבתון אינו זכאי, לטעמנו, לגמול מיוחד מעבר לדמי החופשה או דמי המחלה, וזאת מאחר שהיעדרותו מן העבודה אינה נובעת מיום השבתון כי אם בשל חופשה או מחלה.

[ש]: מהו השכר שזכאי לקבל עובד שעבד בפועל ביום השבתון, ומקום עבודתו אינו נמנה על השירותים הציבוריים שיפעלו כסדרם?

החוק אינו מתייחס לסוגיית הגמול עבור עבודה בפועל ביום השבתון, ואין אחידות בפסיקת בתי הדין האזורי לעבודה בעניין זה. נוכח זאת מומלץ בחום לסכם עם העובדים מראש את התמורה שתשולם בעבור עבודה בפועל ביום השבתון.

לצד זאת נציין, כי מאחר שהיעדרות ביום השבתון מזכה את העובד בשכרו הרגיל (אם הוא עומד בתנאים המצטברים שנקבעו בחוק) – סביר לקבוע שכר גבוה יותר למי שמועסק בפועל ביום השבתון. ברוב פסיקותיהם של בתי הדין האזוריים הוגדר שכר בשיעור של 150% או 200%⁷ ואולם, קיים מספר מצומצם של פסקי דין שבהם נקבע כי העובד זכאי אך לשכרו הרגיל.⁸

עוד נציין, כי בהנחיות שפרסם הממונה על יחסי עבודה במשרד התמ"ת⁹ בשנת 2012, נקבע כי מעסיקים נדרשים לשלם שכר בשיעור של כ-200% עבור עבודה בפועל ביום הבחירות או לחילופין שכר רגיל בתוספת שעות חופשה חלף שעות העבודה בפועל ביום הבחירות. הנחיות אלו מבוססות על נוהג שהשתרש בין ארגוני המעסיקים והעובדים, ולאור חוזר התאחדות התעשיינים, ההוראות הקבועות בתקשי"ר לגבי עובדי מדינה וכן פרשנות שניתנה בזמנו על ידי יו"ר ועדת הבחירות לכנסת (השופט תיאודור אור).

לאור כל זאת הרינו סבורים, כי בעבור העבודה בפועל ביום הבחירות, יש לשלם לעובדים שכר שלא יפחת מ-150%, ובכל מקרה רצוי לסכם עם העובדים מראש את התמורה עבור עבודתם ביום זה.

[ש]: מהו השכר שזכאי לקבל עובד שעבד בפועל ביום השבתון, ומקום עבודתו נמנה על השירותים הציבוריים שיפעלו כסדרם?

כפי שהסברנו לעיל, מקומות עבודה שנמנים על רשימת השירותים הציבוריים "מוחרגים" מתחולתו של יום השבתון, ולכן ניתן לטעון כי אין זכאות לתמורה מיוחדת עבור עבודה בפועל ביום זה. מן הצד השני, דווקא מן הטעם שעובדים אלו מחויבים לעבוד ביום השבתון, סביר יהיה לטעון כי יש "לפצותם" באמצעות תשלום תמורה מיוחדת עבור עבודה בפועל ביום זה.

⁷ ראו למשל: דמ (י-ם) 13-05-3553 נתנאל פרחי נ' נ. כהן מתכת בע"מ; דמ (חי"י) 7187/04 פוליאקוב סטניסל נ' א.ד.א. שמירה אבטחה וכ"א בע"מ; דמ 9238/06 דוד פרחיה – עו"ד בעז האס; דמ 8286/04 קוזמינסקי עדנה נ' ח.מרחב בע"מ; רוטנפלד איגור נ' ש. ניר הצפון (1991) בע"מ; עב 1169/04 יעקובי גולן נ' אורן רחמים.

⁸ ראו למשל: תעא (י-ם) 07-1995 בנימין בנימין נ' עמותת זבחי צדק (מיום) 8.5; סע"ש 25590-04-16 ריין נ' אחים בן נתן עבודות הנדסה בע"מ (6.8.2017); סע"ש 27297-08-13 ממוקה נ' מודיעין אזרחי בע"מ.

⁹ ראה לעיל הע"ש 3.

Chen Bahar, Adv.
Naama Shabtay Bahar, Adv.
Mona Gindi, Adv.
Roman Guralnik, Adv.
Yuval Blender, Adv.
Gal Yafe, Adv.
Sharon Hananel, Adv.
Hagai Platin, Adv.

חן בכר, עו"ד
נעמה שבתאי בכר, עו"ד
מונה גינדי, עו"ד
רומן גורלניק, עו"ד
יובל בלנדר, עו"ד
גל יפה, עו"ד
שרון חננאל, עו"ד
חגי פלטיין, עו"ד

[ש]: מהו השכר שזכאי לקבל עובד שעבד בפועל מיוזמתו ביום השבתון, מבלי שנדרש לכך על ידי המעסיק?

הדעת נותנת, כי עובד שעבד מיוזמתו ביום השבתון אינו זכאי לתמורה מיוחדת, שכן בהיעדר הסכמה מצד המעסיק, אין לעובד את הזכות לכפות על מעסיק את החובה לשלם תמורה מיוחדת. עם זאת, ככל שהמעסיק "עצם עיניו" מפני עבודתו היזומה של העובד ביום זה – יהיה קשה לטעון שהעובד אינו זכאי לתמורה מיוחדת בעבור עבודתו. נוכח זאת, ועל מנת למנוע ספקות בנושא – מומלץ להסדיר את הנושא מראש.

[ש]: מהו השכר שזכאי לקבל עובד שלא עבד במשך 14 ימים רצופים טרם יום הבחירות, אך עבד בפועל ביום הבחירות?

מצד אחד ניתן לטעון כי אין מקום לערוך אבחנה בין עובדים שנדרשים לעבוד בפועל ביום הבחירות, כך שכל העובדים, ללא כל תנאי, יהיו זכאים לתמורה מיוחדת בעבור עבודה בפועל ביום זה. מצד שני ניתן לטעון, כי מאחר שהיעדר עבודה בפועל לא היה מזכה עובד זה בתשלום כלשהו, הרי שעבודה בפועל תזכה את העובד בתשלום של שכר רגיל בלבד.

[ש]: מהו השכר שזכאי לקבל עובד שאינו מחזיק בזכות הצבעה בעבור עבודה בפועל ביום הבחירות?

מצד אחד ניתן לטעון שהחוק אינו עורך אבחנה בין עובדים שמחזיקים בזכות הצבעה ובין כאלו שלא, ולכן הזכאות לגמול מיוחד אינה מותנית בזכות ההצבעה (אלא רק בכפוף לשני התנאים המצטברים שפורטו לעיל). מצד שני נטען לטעון, כי אין זכאות לגמול מיוחד לעובד שאינו מחזיק בזכות הצבעה, וזאת לאור התכלית העומדת בבסיס הגדרת היום כשבתון.

חשוב לציין כי ככל שבמקום העבודה חל הסכם קיבוצי, צו הרחבה או חוזה אישי הקובעים אחרת (לדוגמה בתקשי"ר), יש לפעול על פי האמור באותם הסדרים ולא על פי האמור לעיל.

האמור אינו מחליף ייעוץ קונקרטי שיינתן בכל מקרה לפי נסיבותיו, וככל שיידרש סיוע נוסף, נשמח לעמוד לרשותכם.

בברכת חג אביב שמח,
חן בכר, עו"ד
נעמה שבתאי בכר, עו"ד
משרד בכר שבתאי, עורכי דין